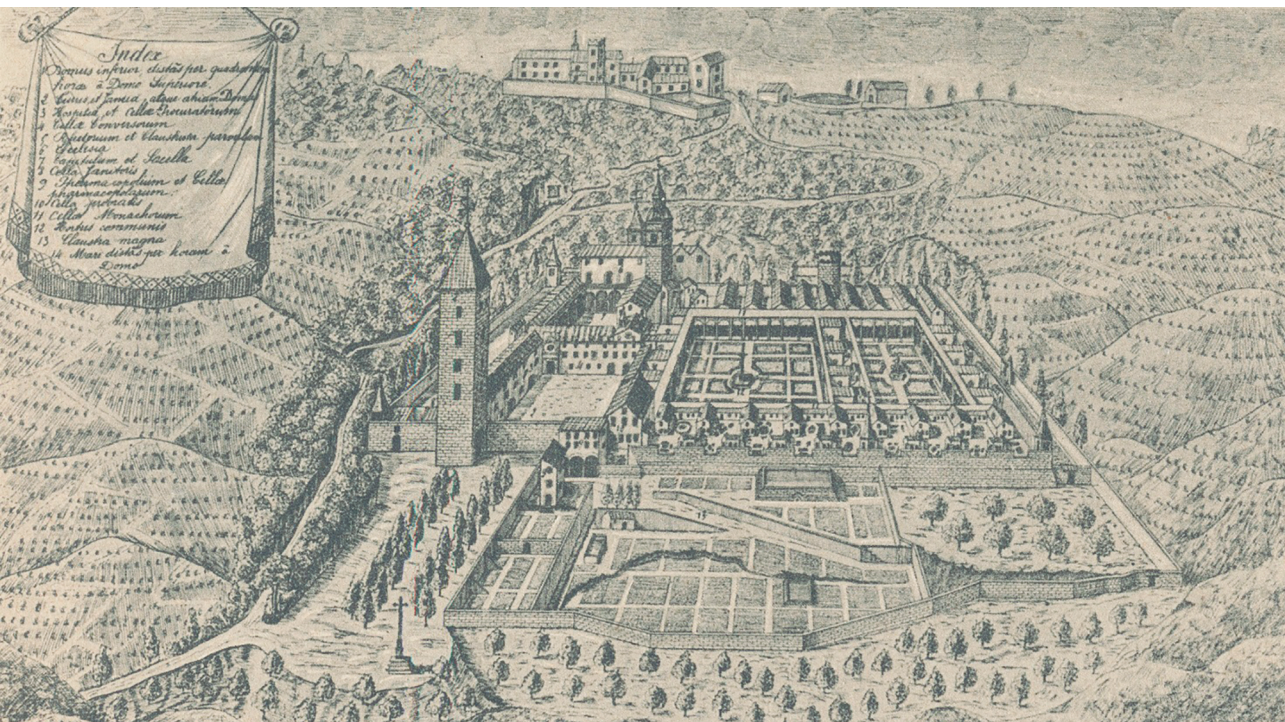

LA PRESÈNCIA CARTOIXANA A CATALUNYA SEGLES XII-XX

Diego Sola
Pere de Manuel
(eds.)

LA PRESÈNCIA
CARTOIXANA
A CATALUNYA
SEGLES XII-XX

QUADERNS
DE MONTALEGRE

LA PRESÈNCIA CARTOIXANA A CATALUNYA

SEGLES XII-XX

Diego Sola
Pere de Manuel
(eds.)

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Edicions

GRUP DE RECERCA I ESTUDIS CARTOIXANS

Índex

Pròleg. <i>Una visió històrica</i> DANIEL PIÑOL-ALABART, JAUME DANTÍ RIU.	9
Introducció. <i>La cartoixa a Catalunya: un patrimoni històric, artístic, paisatgístic i espiritual</i> DIEGO SOLA.....	13
El castell de Sant Pau del Maresme. D'abadia benedictina i cluniacenca a monestir cartoixà ROBERT ÁLVAREZ MASALIAS	27
Final del cisma a la província cartoixana de Catalunya. Francesc Maresme i Guillem de la Mota ROBERT ÁLVAREZ MASALIAS	47
De Joan Fort a Climent Riera. L'ascesi cartoixana d'Escaladei a l'època moderna DIEGO SOLA.....	69
Els ingressos econòmics de la cartoixa de Montalegre el 1730 CARLES DÍAZ MARTÍ.....	83
Els Mossos d'Esquadra a la cartoixa de Montalegre (1781-1817) DAVID HIDALGO	101
La biblioteca de la cartoixa de Montalegre abans del 1835 XAVIER PÉREZ GÓMEZ.....	113
Anàlisi d'un receptari francès contemporani pertanyent a la cartoixa de Montalegre JORDI BAGES-QUEROL BLANCO	129
La Unión Agrícola, empresa cartoixana XAVIER PÉREZ GÓMEZ.....	149

Montalegre i l'espai cartoixà. Una cartografia del silenci	
MIQUEL JAUMOT	171
Sigil·lografia de la cartoixa de Montalegre. Evolució i característiques	
PERE DE MANUEL.....	197
Sigil·lografia de la cartoixa de Montalegre. Catàleg	
PERE DE MANUEL	229
Relació de sigles emprades en el volum.....	253

Pròleg

Una visió històrica

Quan es parla dels cartoixans i dels monestirs que els acullen, les cartoixes, ràpidament venen a la ment conceptes com ara el silenci o la solitud. En un món com l'actual, ple de sorolls superficials que arriben d'arreu, farcit d'informació nova que corre de pressa i caduca aviat, un temps en què tot va ràpid i res no es pot pair bé..., trobar-se amb un llibre en el qual es parla del contrari ofereix una bona ocasió per aturar-se i pensar. Certament, l'obra que tenim ara a les mans no és de caràcter espiritual, ni té per objecte aportar pautes en aquest sentit. Som davant d'un llibre d'història que aprofundeix en diversos aspectes de la vida dels cartoixans a Catalunya, tot centrant-se en les cartoixes de Montalegre i Escaladei.

Ja fa temps que a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona hi ha una certa inquietud per analitzar el fenomen de les cartoixes. Diego Sola, professor d'història moderna, segueix una línia de recerca centrada en l'estudi de les cartoixes. També Jordi Bages-Querol, doctor en Història amb una tesi sobre la cuina dels cartoixans. Són dos exemples que manifesten un interès per diferents aspectes referents a aquest tema.

Cal destacar també la celebració del XXXIV Congrés Internacional sobre la Cartoixa, l'any 2015. Aquest fòrum de debat va centrar-se en la cartoixa de Montalegre, fundada l'any 1415; les sessions es van desenvolupar al Seminari Conciliar de Barcelona, amb la presència d'experts nacionals i internacionals i amb el suport de la Facultat de Geografia i Història. Els temes que s'hi van tractar anaven des de l'espiritualitat cartoixana fins a l'arquitectura, passant per les relacions entre les cartoixes i els territoris que les envolten, així com l'estudi de diverses realitats cartoixanes catalanes, com ara Escaladei, Sant Pol de Mar, Vallparadís o, és clar, Montalegre.

Finalment i en relació amb els excel·lents resultats d'aquest congrés, que es van veure fixats en una publicació que recull les ponències i comunicacions presentades, l'any 2017 es va constituir el Grup d'Estudis Cartoixans a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. Té un format de seminari permanent dins de la Secció Departamental d'Història Medieval, Història Moderna, Paleografia i Diplomàtica, desenvolupa una tasca de recerca

centrada en el coneixement de les cartoixes catalanes i organitza una reunió científica de caràcter anual. Se n'han fet edicions els anys 2018 i 2019 (a causa de la situació sanitària, no s'ha pogut dur a terme la del 2020). Després d'aquestes trobades han sortit a la llum dades i documents que han permès tenir una visió més profunda d'aquesta forma de monacat que té les arrels en els temps medievals. En aquests fòrums de debat es tracten qüestions com ara les formes d'organització, la pregària i l'espiritualitat, el territori, l'alimentació... I també la fabricació de licors, una qüestió que, potser, és més coneguda entre la població en general que no pas les altres. De fet, el licor Chartreuse ha esdevingut gairebé una beguda popular a la ciutat de Tarragona, ben present en alguna de les seves festivitats més arrelades. Totes aquestes aportacions es fan sempre des de la visió històrica, amb una anàlisi transversal i conjunta, encara que es dona atenció a objectes concrets de cada realitat estudiada. D'aquesta manera, els objectius del seminari permanent se situen en l'estudi de les cartoixes, però, evidentment, l'òptica històrica obliga a l'estudi dels individus, dels monjos que han viscut closos en el silenci dels claustres i la solitud de les cel·les. Perquè estudiar els espais cartoixans no significa únicament analitzar els llocs, les estructures arquitectòniques, els edificis o el que en queda, com podrien ser la cartoixa del Priorat o la de Vallparadís. Cal entrar a estudiar la vida d'aquells homes i aquelles dones que ho deixaren tot per, en el silenci, trobar una vida diferent.

El llibre *La presència cartoixana a Catalunya. Segles XII-XX*, coordinat pel professor Diego Sola i pel senyor Pere de Manuel, no perd aquest punt de mira; amb un total de deu capítols més una introducció i dos textos de presentació, aporta dades, resultats i conclusions sobre alguns dels aspectes que ara acabem de referir.

Diego Sola, ja en la introducció al llibre, exposa les característiques del monacat cartoixà, amb una forma de vida i unes estructures molt diferents de les de la resta d'ordes monàstics. L'eremitisme dels cartoixans, qualitat encara present avui en dia en alguns indrets de la comarca del Priorat, seria una de les característiques més destacades de la forma de vida cartoixana. En aquesta introducció també s'exposen a grans trets els diferents capítols que integren el llibre, alguns dels quals fixen l'atenció en la importància del patrimoni. De fet, aquest és el tema central sobre el qual tractaven totes les aportacions. I per patrimoni s'entén el documental, però també l'arquitectònic i, fins i tot, l'heràldica o la cuina cartoixana, a banda dels llibres que van servir per a la formació intel·lectual dels monjos.

Una de les característiques del llibre és la visió de llarga durada que ofereix, des de l'època medieval fins a la contemporània, com, de fet, obliga la vida de

l'orde cartoixà. Aquest enfocament, que, per altra banda, és el que haurien de tenir molts dels treballs d'història, resulta massa vegades poc freqüent a causa de l'escassa col·laboració entre historiadors d'uns i altres períodes. En aquest cas, es tracta d'un excel·lent exemple de la necessitat de superar els compartiments temporals per tal de reflectir el continuïtat real de la història. És imprescindible estudiar i conèixer els orígens de la cartoixa, així com l'evolució i els trasbalsos al llarg del temps, per arribar a comprendre la realitat actual.

Però el llibre també fa una aportació des de la transversalitat, una qüestió fonamental en l'actualitat quan es vol abordar un tema de caràcter històric. La metodologia històrica necessita ara la visió transversal, en la qual participin experts en diverses matèries i temes, amb l'objectiu de fer una història total i àmplia i, a la vegada, detallada i microhistòrica. Així es pot arribar a l'interior d'aquests llocs, espais i persones, i, en definitiva, a les vides d'homes i dones que van buscar una vida espiritual diferent de la que vivien altres ordes monàstics.

Estem, doncs, davant d'un llibre d'obligada lectura per a tothom que vulgui endinsar-se en les formes d'espiritualitat de temps passats que, a la vegada, resulten ben actuals. I és aquest l'aprenentatge que es pot treure de la lectura del text: el silenci com a forma de viure l'espiritualitat, la solitud com una via per trobar-se amb Déu; silenci i solitud que troben en la nit el moment idoni, com apunta Diego Sola en la introducció. Un llibre actual i necessari dins del panorama historiogràfic català i que, en definitiva, obre camins per seguir consolidant els temes que s'hi tracten i encetar-ne d'altres que, tal vegada, puguin suscitar l'interès de nous investigadors i investigadores amb l'objectiu de valorar encara més el patrimoni històric, documental, cultural i espiritual que representen les cartoixes en la història de Catalunya.

DANIEL PIÑOL-ALABART
Vicedegà de la Facultat de Geografia i Història
(2017-2021)
Institut de Recerca en Cultures Medievals
Universitat de Barcelona

JAUME DANTÍ RIU
Director del Departament d'Història i Arqueologia
Universitat de Barcelona

Introducció

La cartoixa a Catalunya: un patrimoni històric, artístic,
paisatgístic i espiritual

Diego Sola

Accés a la cartoixa d'Escaladei (el Priorat). Font: Josep Renalias
(licència CC BY-SA 3.0).

UNA APROXIMACIÓ DIVERSA I INTERDISCIPLINÀRIA AL FENOMEN CARTOIXÀ

Les cartoixes d'Escaladei, al Priorat, i de Montalegre, al Maresme, van ser, durant les èpoques medieval i moderna, representants i reservoris a Catalunya de l'expressió eremítica i monàstica més pura i singular de les existents a l'Occident cristià, i van fer créixer, al sud dels Pirineus, l'experiència *contra mundum* que Bru de Colònia havia creat a finals del segle XI als Alps. Aquest volum és un recull de les recerques més actuals sobre el fenomen cartoixà en el context historiogràfic català i pretén apropar al lector, no necessàriament provinent del món acadèmic, els fonaments d'un univers que als individus del segle XXI ens resulta del tot llunyà, com si es tractés d'un espai indesxifrable—inaccessible, potser—que els no iniciats no poden arribar a comprendre. Res més lluny de la realitat. Si en aquest llibre dibuixéssim una hipòtesi de fons, seria, sens dubte, la confirmació que la cartoixa—nom amb què coneixem l'orde religiós d'arrel eremítica però que, organitzat en monestirs, esdevé la branca més aïllada del cenobitisme catòlic—ha estat una realitat històrica perfectament arrelada en el territori on s'ha establert i en les seves formes de vida i d'organització social i econòmica.

En aquestes pàgines la cartoixa pren la forma de la quotidianitat d'unes societats diferents de la nostra, amb estructures i dinàmiques perfectament consolidades de les quals els cartoixans participaren, en la dimensió religiosa i, és clar, en totes les altres. Els dos monestirs protagonistes del volum—però no els únics—, Escaladei i Montalegre, van ser, des de les seves respectives fundacions als segles XII i XV, grans centres de poder i domini eclesiàstic que afaiçonaven la societat feudal i agrícola que els seus priors lideraven com a espais centrals de producció, activitat i domini econòmic d'un llarg temps, el previ a l'era industrial, en què el món es regia sota uns signes i unes normes aparentment inamovibles—tot i que, com veurem, molt més dinàmiques del que tòpicament es podria pensar.

La cartoixa, tanmateix, va assajar amb èxit, a causa d'una missió original i unes regles de funcionament que gairebé no van ser alterades en segles, una

forma de vida única, molt diferent de la de la resta d'ordes monàstics, i la va convertir en una realitat insòlita en una Europa canviant de guerres, revolucions urbanes i comercials, i poders, també, immanents. Pocs actors històrics poden ser tan vinculats a una idea d'intemporalitat —o atemporalitat— com els cartoixans. Amb l'interès d'estudiar el fenomen cartoixà des d'una perspectiva interdisciplinària i cronològicament àmplia es va formar, l'any 2017, el Grup d'Estudis Cartoixans, com a seminari permanent de la Secció Departamental d'Història Medieval, Història Moderna, Paleografia i Diplomàtica de la Universitat de Barcelona (UB). Els textos aquí reunits, que coralment sumen una monografia col·lectiva dedicada a la cartoixa catalana en conjunt —i als territoris de l'entorn—, són el testimoni de les dues jornades de recerca celebrades a la UB en els darrers anys (l'11 d'octubre de 2018 i el 15 de novembre de 2019) i han estat possibles gràcies a l'esforç d'un equip d'investigadors compromesos amb la recerca i la conservació del patrimoni cartoixà.

En els capítols següents el lector trobarà obertes diferents finestres a aquesta cartoixa que coneixem bé, malgrat que se'ns presenti sovint al peu dels camins del Priorat o de la serralada de Marina —o al parc de Vallparadís de Terrassa— com a incògnita i infranquejable. El lector pot esvair les pors de quelcom críptic i indesxifrable. Perquè la documentació, com no podia ser d'una altra manera en un orde que, per motius de carisma religiós o d'organització de les propietats, n'hagué de generar molta, ha arribat fins al present, tot i que fragmentària, en una part prou generosa i profitosa per als investigadors. I perquè, com és evident, els vestigis patrimonials, més enllà dels d'arxiu, són notoris i ben identificats, convertits en autèntics monuments de país. Com veurem, però, la dimensió patrimonial de la cartoixa és molt extensa i abraça terrenys tan diversos com la història, l'espiritualitat, l'art o la literatura, i s'estén, també, als contorns del patrimoni immaterial.

En aquest volum, el patrimoni documental és el pòrtic que ens permet entrar en els primers segles de l'orde cartoixà a Catalunya. Gràcies a la feina arxivística de Robert Álvarez i a la seva tasca com a llatísta i expert en diplomàtica, ens apropem a dos moments històrics: d'una banda, els antecedents de la cartoixa de Montalegre en el cenobi de Sant Pol del Maresme, que passà de ser monestir benedictí a ser cedit als cartoixans d'Escaladei per fundar-hi una casa pròpia; de l'altra, la cruïlla històrica viscuda als segles XIV i XV durant el Cisma d'Occident, que dividí la cristiandat catòlica i que afectà, d'arrel, les cartoixes del Principat. També aquestes fonts arxivístiques ens brinden accés a un excepcional patrimoni espiritual en forma de literatura devocional, que és la temàtica tractada en el tercer capítol, escrit per qui signa, també, aquestes línies, centrant-me en dos autors místics d'Escaladei dels segles XV i XVII.

Els monjos cartoixans no es caracteritzaran mai per una producció literària amb pretensions de traspasar els murs dels seus monestirs; tanmateix, la necessitat de tenir manuals i guies espirituals alineades amb la seva forma de vida, no assimilable a la d'altres cenobites, generarà testimonis excepcionals d'una forma de concebre la vida de pregària i contemplació que tractarem de caracteritzar.

Més enllà de l'aliment espiritual, però, l'home s'enfronta a la necessitat de cobrir les seves necessitats més pràctiques, també els cartoixans. En l'Antic Règim i pràcticament fins a la desamortització espanyola de béns de l'Església, el 1835, la cartoixa i les seves propietats eren dominis de senyoriu eclesiàstic, amb priors que esdevenien, *de facto*, senyors feudals que dirigien grans unitats fiscals i econòmiques, amb una pagesia que hi treballava, pagava rendes i vivia en llurs fronteres. L'historiador Carles Díaz, que tan bé coneix els processos de formació i estructuració dels monestirs baixmedievals i moderns catalans i els seus dominis, ha pouat en la documentació del segle XVIII per saber com se sufragava la cartoixa de Montalegre en els temps posteriors a la Guerra de Successió i, per tant, en l'apogeu i final del règim senyorial. Un segle XVIII, també, en què el poder d'aquesta gran casa s'intuïa contemplant les seves muralles —que durant tant de temps havien hagut de protegir d'atacs barbarescos en una costa maresmenca especialment afectada pel corsarisme—, però que, en el crepuscle de l'edat moderna, incorporava, també, altres formes de defensa contra les possibles malvestats internes, amb un privilegi dels reis de la Casa de Borbó als cartoixans de tenir mossos d'esquadra a la porta de Montalegre, com ha estudiat l'historiador i caporal del Cos de Mossos d'Esquadra David Hidalgo.

La cartoixa és, però, un actor històric de llarga durada, que s'endinsa en els temps contemporanis i hi deixa també una empremta significativa. L'historiador i arxiver Xavier Pérez ens brinda una primera aproximació, i fins avui estudi inèdit, sobre la composició de la biblioteca dels cartoixans de Montalegre just abans de la desamortització de 1835, any que marca per sempre un tomb en la història dels monestirs catalans. L'estudi de Xavier Pérez ens permet reconstruir l'abast bibliòfil i de lectures d'aquells monjos del final d'una època; una recerca que es beneficia d'un fet que patrimonialment ha de ser motiu d'orgull per a la Universitat de Barcelona: posseir en la seva Biblioteca de Reserva el fons de llibres i documentació cartoixana, tant d'Escaladei com de Montalegre, més gran de Catalunya, juntament amb els fons conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó; un patrimoni fruit de la pròpia història de les col·leccions del fons històric de la Universitat, receptores d'una part important d'aquest patrimoni bibliòfil conventual català.

La cartoixa és, també i gràcies a la documentació, un patrimoni culinari. L'historiador i expert en història de l'alimentació Jordi Bages-Querol recupera un receptari cartoixà del segle XIX per reconstruir-nos la dieta i els preceptes alimentaris d'un monjo del seu temps, amb unes restriccions, per cert, que continuen vigents —amb excepcions— en la cartoixa actual. El treball de Bages-Querol és un extraordinari viatge a la cuina cartoixana i a la seva senzilla i austera diversitat —gairebé podríem dir que imaginativa— per complir les disposicions de l'orde pel que fa al règim alimentari. Ja al tombant del segle XX, el mateix Xavier Pérez ens explica altres formes de sostenibilitat econòmica, depassades les estructures feudals prèvies al segle XIX, d'una cartoixa que s'ha d'adaptar als nous temps i que funda a Catalunya la Unión Agrícola, una empresa que produirà, en gran part, el famós licor Chartreuse, pel qual avui són ben coneguts els monjos cartoixans.

El llibre, que també vol enfocar l'anàlisi i l'estudi del fenomen històric cartoixà des d'una perspectiva cronològica àmplia i de conjunt, inclou dos estudis significatius dedicats a dues qüestions especialment definitòries del que és la cartoixa: la simbologia i el silenci; patrimoni simbòlic i patrimoni immaterial. En el primer cas, l'historiador Pere de Manuel ens presenta un exhaustiu estudi sobre la sigil·lografia cartoixana de Montalegre. L'interès del treball radica, d'una banda, en l'anàlisi tipològica i evolutiva dels segells i, de l'altra, en l'important llegat cultural, intel·lectual i espiritual cartoixà que transmeten, en un riquíssim llenguatge no verbal, els seus emblemes i símbols. Llenguatge que l'autor ens ajuda a desxifrar en el que és un viatge interior a l'última cartoixa habitada per monjos a Catalunya, des dels seus orígens al segle XV fins al segle XX. El segon treball, del geògraf Miquel Jaumot, ens dibuixa, com ell mateix titula amb immillorable encert, «una cartografia del silenci», i endinsa el lector en les peculiaritats geogràfiques i sonores de les cartoixes amb l'estudi de cas, absolutament nou, de Montalegre; és una recerca que s'emmarca bé en la història del paisatge i assenyala la importància de l'emplaçament on es fundaven les cartoixes i les seves característiques paisatgístiques i orogràfiques.

Els autors d'aquest llibre volem manifestar el nostre agraïment a les institucions i persones que n'han fet possible la publicació. Volem destacar i reconèixer, en primer lloc, la feina, vocació i una dedicació d'anys per a la conservació del patrimoni cartoixà, de Pere de Manuel, veritable ànima dels nostres encontres; des de l'Associació d'Amics de la Cartoixa de Montalegre, però ja molts anys abans des de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, ha lluitat i treballat incansablement per la conservació de les dues grans cartoixes catalanes i per la difusió de la seva riquesa patrimonial a la societat. Un agraïment especial, també, al prior de Santa Maria de Montalegre,

dom Josep Maria Canals, pel seu entusiasta suport a la nostra tasca. El nostre agraïment, també, i reconeixement, a la feina de les companyes i companys de la Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona, i als de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, que ens ajuden a fer sortir a la llum les petites joies bibliòfiles i documentals de l'univers cartoixà proper que les dues institucions guarden.

L'edició d'aquest llibre ha estat possible gràcies a la generosa ajuda de la Universitat de Barcelona i d'Edicions UB, del Parc Natural de la Serralada de Marina i de la Diputació de Barcelona, així com de l'Associació d'Amics de la Cartoixa de Montalegre i de la comunitat de monjos de Santa Maria de Montalegre.

ORÍGENS I CARISMA CARTOIXANS

La cartoixa neix d'una inquietud i un temps canviant. A mitjan segle xi l'Europa cristiana occidental es trobava submergida en una gran convulsió, començant pels dos grans poders del continent: el papat i l'imperi; el poder espiritual i el poder temporal. El sacre emperador, com molts altres prínceps cristians, maldava per controlar l'Església i els seus beneficis amb la prerrogativa culminant de nomenar —i controlar— els càrrecs eclesiàstics per part de l'autoritat política (temporal), i no per la jerarquia eclesiàstica encapçalada pel papa. Aquesta lluita, que desembocà en l'anomenada «querella de les investidures», arribà al seu punt àlgid durant el pontificat de Gregori VII (1073-1085), sota el qual Bru de Colònia fundà el primer monestir cartoixà. Aquesta lluita, que marcà els ànims de l'espiritualitat del segle, se sumava a un començament del segon mil·lenni en què la mateixa Església sortia d'una greu crisi moral i reputacional que convidava alguns a fundar nous camins de salvació. Com llegim en el diccionari d'història medieval dirigit per Jacques Le Goff, la «querella de les investidures» tenia, també, una lectura escatològica:

Otó de Freising, a la *Crònica* (VII, 34), que redacta a l'entorn de 1140, es declara convençut que la ruptura entre el papa Gregori VII i l'emperador Enric IV, així com la «insofrible propensió al pecat d'aquests temps tumultuosos en gran mesura», són el senyal de la imminent fi del món. Únicament el monaquisme, reforçat amb els nous ordes religiosos [...], podia frenar provisionalment aquesta amenaça, gràcies als seus mèrits o a les seves oracions.¹

1 Le Goff 2003, p. 253. Traducció al català pròpia.

Entre els nous ordes que responen a aquest context ombrívol es troba la cartoixa, intentant escapar d'un temps —com veia la religiosa i mística Hildegarda de Bingen (1098-1179)— d'extrema debilitat, «caracteritzat per la decadència de la justícia i de la fe».² És en aquest context —i en la mateixa època de la reforma gregoriana, de la reforma benedictina cluniacenca o de la fundació del Cister—, un context, també, de forta crisi de la consciència col·lectiva cristiana i de demanda de respostes, que emergeix el fenomen cartoixà, un moviment estretament vinculat al carisma del seu fundador. L'alemany Bru (nascut pels volts de l'any 1030 i mort el 1101) havia viscut les turbulències del seu segle, com a home d'Església actiu que havia estat canonge i director de l'escola catedralícia de Reims, un dels principals centres intel·lectuals de l'Europa del moment. Entre els seus alumnes destacà Odó de Chantillon, futur papa Urbà II. Aquesta vida no satisfieia Bru, que va provar la seva vocació contemplativa amb Robert de Molesmes en els primers passos de l'orde cistercenc per, finalment, atret pel guiatge espiritual del bisbe Hug de Grenoble, optar per una opció a mig camí de la vida de l'ermità i la del cenobita: el monjo inserit en una vida comunitària; una vida, tanmateix, en el cas cartoixà, fortament solitària. Com escriu un cartoixà de Montalegre:

El 1084, Bru de Colònia es retirava al bosc o desert de Chartreuse, a la diòcesi de Grenoble, en un lloc cedit pel bisbe Hug, amic seu, on aviat se li uniren alguns companys i on vivien en cabanes bastides a l'entorn d'una capella. Així es configurà aquest singular orde, confluència d'eremitisme i de cenobitisme, en el qual, dins un mateix clos monàstic, els seus membres viuen en cel·les individuals i independents, en forma de petites casetes, amb oratori, lloc d'estudi i hort; alhora els monjos participen d'alguns actes comunitaris que els fan sentir part d'un grup o comunitat.³

Aquests són, en poques i ben dites paraules, els trets més distintius de la cartoixa, els que la singularitzen i separen de tota la resta d'ordes monàstics, més fortament cenobites. La Cartoixa és l'orde religiós que menys reformes i variacions ha patit en els segles medievals i moderns. No és fins al Concili de Trento (1545-1563) que se sistematitzaren el conjunt de textos de les *Consuetudines* (que recull les *Ordinacions* del capítol general de l'orde, de 1271, els *Nous estatuts*, de 1368, i la *Tercera compilació*, de 1509). Seguint la voluntat del fundador, Bru, els cartoixans han evitat tant com han pogut la regulació excessiva, que

² *Ibidem*, p. 254.

³ Anònim cartoixà 1995, p. 7-8.